Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (třetího senátu)

24. října 2013 *

„Občanství Unie — Články 20 SFEU a 21 SFEU — Právo volného pohybu a pobytu — Státní příslušník členského státu — Studium absolvované v jiném členském státě — Přiznání podpory na vzdělávání — Podmínka trvalého bydliště — Místo vzdělávání nacházející se ve státě bydliště žadatele nebo v sousedním státě — Omezená výjimka — Zvláštní okolnosti žadatelova případu“

Ve věci C-220/12,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Verwaltungsgericht Hannover (Německo), ze dne 20. dubna 2012, došlým Soudnímu dvoru dne 11. května 2012, v řízení

Andreas Ingemar Thiele Meneses

proti

Region Hannover,

SOUDNÍ DVŮR (třetí senát),

ve složení M. Ilešič, předseda senátu, C. G. Fernlund, A. Ó Caoimh (zpravodaj), C. Toader a E. Jarašiūnas, soudci,

generální advokátka: E. Sharpston,

vedoucí soudní kanceláře: C. Strömholm, rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 21. března 2013,

s ohledem na vyjádření předložená:

— za A. I. Thiele Menesese R. Braunem, Rechtsanwalt,

— za německou vládu T. Henzem a J. Möllerem, jako zmocněnci,

— za dánskou vládu C. Thorningem, jako zmocněncem,

— za řeckou vládu G. Papagianni, jako zmocněnkyní,

— za Evropskou komisi V. Kreuschitzem a D. Roussanovem, jako zmocněnci,

* Jednací jazyk: němčina.

s přihlédnutím k rozhodnutí, přijatému po vyslechnutí generální advokátky, rozhodnout věc bez stanoviska,

vydává tento

Rozsudek

1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu článků 20 SFEU a 21 SFEU.

2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi A. I. Thiele Menesesem, německým státním příslušníkem s bydlištěm v Istanbulu (Turecko), a Region Hannover (region města Hannover), odborem podpor na vzdělávání, ohledně odmítnutí podpory na vzdělávání pro studium absolvované v Nizozemsku.

Právní rámec

3 Ustanovení § 4, nadepsaného „Vzdělávání v tuzemsku“, spolkového zákona o individuální podpoře na vzdělávání [Bundesgesetz über individuelle Förderung der Ausbildung (Bundesausbildungsförderungsgesetz)], ve znění ze dne 7. prosince 2010 (BGBl. I, s. 1952, dále jen „BAföG“), stanoví:

„S výhradou § 5 a § 6 se podpora na vzdělávání poskytuje na vzdělávání v tuzemsku.“

4 Ustanovení § 5 BAföG, nadepsaného „Vzdělávání v zahraničí“, zní následovně:

„1. Za trvalé bydliště se ve smyslu tohoto zákona považuje místo, kde se nachází, nikoli pouze přechodně, těžiště vztahů dotyčné osoby, aniž by byla rozhodná vůle usadit se na tomto místě natrvalo; ten, kdo se na určitém místě zdržuje pouze z důvodu vzdělávání, nemá na tomto místě své trvalé bydliště.

2. Podpora na vzdělávání se přizná všem studentům, kteří mají své trvalé bydliště na německém území a kteří studují ve vzdělávacím zařízení nacházejícím se v zahraničí, pokud

[...]

3) student [...] zahájí nebo pokračuje ve svém vzdělávání ve vzdělávacím zařízení nacházejícím se v některém z členských států Evropské unie nebo ve Švýcarsku.

[...]“

5 Ustanovení § 6 BAföG, nadepsaného „Podpora na vzdělávání pro německé státní příslušníky v zahraničí“, stanoví:

„Němcům ve smyslu Základního zákona s trvalým bydlištěm v jiném státě, kteří v tomto státě navštěvují vzdělávací zařízení, popřípadě z tohoto státu navštěvují vzdělávací zařízení nacházející se v sousedním státě, může být poskytnuta podpora na vzdělávání, pokud to odůvodňují zvláštní okolnosti konkrétního případu. Povaha a doba poskytování podpory, jakož i zohlednění příjmu a majetku se řídí zvláštními okolnostmi ve státě pobytu.“

6 Ustanovení § 16 BAföG, nadepsaného „Doba poskytování podpory na vzdělávání v zahraničí“, zní následovně:

„1. Pro vzdělávání v zahraničí ve smyslu § 5 odst. 2 bodu 1 nebo odst. 5 se podpora vyplácí po dobu maximálně jednoho roku. [...]

[...]

3. V případech uvedených v § 5 odst. 2 bodech 2 a 3 nepodléhá poskytování podpory na vzdělávání časovému omezení stanovenému v odstavcích 1 a 2; nicméně pokud jde o případy uvedené v § 5 odst. 2 bodu 3, podpora se vyplácí po dobu delší než jeden rok pouze za podmínky, že student, který zahájil svůj pobyt v zahraničí po 31. prosinci 2007, měl před zahájením tohoto pobytu v zahraničí trvalé bydliště na německém území po dobu alespoň tří let.“

7 Ustanovení § 6 BAföG upřesňuje správní předpis k BAföG (Allgemeine Verwaltungsvorschrift zum Bundesausbildungsförderungsgesetz, dále jen „BAföGVwV“), který stanoví:

„6.0.1
[...]

Obecně se tedy, na rozdíl od podpory v tuzemsku, podpora na vzdělávání pro studium v zahraničí neposkytuje.

6.0.2 Student nejprve musí využít nároků na podporu na vzdělávání, která se poskytuje v jeho státu pobytu.

[…]

6.0.10
[...]

Studenty s trvalým bydlištěm v jiném státě je nejprve nutno odkázat na provedení vzdělávání v tuzemsku.

6.0.12
V případě studentů, jejichž potřeby se stanoví podle § 13, může nemožnost uskutečnit vzdělávání v Německu vyplývat z

a) osoby studenta: například pokud je student nemocný nebo postižený a potřebuje proto péči svých rodičů nebo blízkých příbuzných nebo ubytování v zahraničním domově;

b) z jeho blízkého osobního nebo rodinného okolí: například rodiče nebo jiní blízcí příbuzní studenta jsou nemocní, postižení nebo ve špatném zdravotním stavu a vyžadují proto jeho přítomnost, aby o ně pečoval;

c) ze vzdělávacích důvodů: student například navštěvuje ve státě pobytu německé vzdělávací zařízení, které je, pokud jde o kritéria přijetí, druh a obsah vzdělávání, jakož i pokud jde o konečnou kvalifikaci, srovnatelné s příslušnými druhy vzdělávacích zařízení […] v tuzemsku;

d) z ekonomických důvodů: například rodiče studenta nebo student sám se během doby vzdělávání dostanou do nepředvídatelné ekonomické nouze a mohou uplatnit nároky na dávky na pokrytí nákladů na výživu podle § 119 spolkového zákona o sociální podpoře [Bundessozialhilfegesetz] […] a přerušení vzdělávání v zahraničním státě, resp. pokračování ve vzdělávání v tuzemsku by představovalo případ tvrdosti;

e) z rodinné příslušnosti k některé ze skupin osob uvedených v bodě 6.0.5, pokud tyto osoby na příkaz nebo na základě podnětu svého zaměstnavatele přemístily své bydliště z tuzemska do jiného státu.“

Spor v původním řízení a předběžná otázka

8 Z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že A. I. Thiele Meneses, německý státní příslušník narozený v Brazílii v roce 1989, má trvalé bydliště v Istanbulu, kde žijí jeho rodiče.

9 Andreas Ingemar Thiele Meneses navštěvoval německé školy v Istanbulu od roku 2001 do roku 2004, v Barceloně od roku 2004 do roku 2007 a opět v Istanbulu od roku 2007 do roku 2009. V červnu roku 2009 složil maturitní zkoušku („Abitur“). Od června 2009 do dubna 2010 žalobce v původním řízení pobýval v Jižní Americe, kde absolvoval mimo jiné tříměsíční praktikum v Santiagu (Chile). V letním semestru 2010 zahájil studium práva na univerzitě ve Würzburgu (Německo).

10 V zimním semestru 2010/2011 A. I. Thiele Meneses změnil univerzitu a zahájil studium práva na univerzitě v Maastrichtu (Nizozemsko), kde založil další bydliště.

11 Dne 11. srpna 2010 žalobce ve věci v původním řízení požádal Region Hannover o podporu na vzdělávání pro své studium na univerzitě v Maastrichtu.

12 Rozhodnutím ze dne 12. října 2010 Region Hannover tuto žádost zamítl s odůvodněním, že německým státním příslušníkům žijícím v zahraničí lze přiznat podporu na vzdělávání jen podle § 6 BAföG za zvláštních okolností konkrétního případu. Region Hannover má za to, že v případě žalobce v původním řízení nejsou takovéto okolnosti dány.

13 Dne 15. listopadu 2010 podal A. I. Thiele Meneses proti tomuto rozhodnutí žalobu u Verwaltungsgericht Hannover, ve které tvrdí, že odmítnutí přiznat mu podporu na vzdělávání porušuje právo volného pohybu, které mu přiznávají články 20 SFEU a 21 SFEU, protože vzhledem k tomu, že se jeho bydliště nachází v Turecku, a ustanovení BAföG mu přiznávají podporu na vzdělávání jen tehdy, pokud by studoval v Německu, brání mu uvedená ustanovení v tom, aby využil základních svobod stanovených ve Smlouvě o FEU.

14 Předkládající soud se zamýšlí nad slučitelností takových vnitrostátních ustanovení, jako jsou ustanovení § 5 a § 6 BAföG, s články 20 SFEU a 21 SFEU. Má za to, že omezením nároku na podporu na vzdělávání v zahraničí jen na německé státní příslušníky s bydlištěm v Německu, tato ustanovení znevýhodňují určitou skupinu občanů Unie, kteří měli před zahájením svého vzdělávání své trvalé bydliště v jiném členském státě Unie než ve Spolkové republice Německo. Ustanovení § 5 odst. 2 první věty bodu 3 BAföG je způsobilé odradit německého státního příslušníka, který má své trvalé bydliště mimo Spolkovou republiku Německo, ne však nutně v Evropské unii, aby se vydal do jiného členského státu než do Spolkové republiky Německo, aby v něm zahájil či pokračoval ve vzdělávání.

15 Podle předkládajícího soudu je toto znevýhodnění kompenzováno doplňující právní úpravou uvedenou v § 6 BAföG jen částečně, neboť tato se nevztahuje na všechny vzdělávací programy ve všech členských státech, ale je omezena jen na stát bydliště žadatele o podporu a na státy s ním sousedící. Kromě toho ustanovení § 6 nezakládá nárok na podporu, protože podpora se přizná, jen pokud jsou dány zvláštní

okolnosti a po posouzení provedeném Region Hannover. Ustanovení § 6 je proto rovněž způsobilé odradit občana Unie, který má své trvalé bydliště v zahraničí, aby se vydal do zvoleného členského státu, aby v něm zahájil či pokračoval ve zdělávání.

16 S ohledem na tyto úvahy se Verwaltungsgericht rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku:

„Brání právo svobody pohybu a pobytu přiznané občanu Unie na základě článků 20 SFEU a 21 SFEU takové vnitrostátní právní úpravě, podle níž může být německým státním příslušníkům s trvalým bydlištěm mimo [Německo] přiznána podpora na vzdělávání pro navštěvování vzdělávacího zařízení, které se nachází v členském státě Evropské unie, pouze tehdy, pokud se dané vzdělávací zařízení nachází buď ve státě trvalého bydliště, nebo ve státě, který s tímto státem sousedí, a pokud je tato podpora navíc odůvodněna zvláštními okolnostmi konkrétního případu?“

K předběžné otázce

17 Podstatou otázky předkládajícího soudu je, zda články 20 SFEU a 21 SFEU musí být vykládány v tom smyslu, že brání takové vnitrostátní právní úpravě, jako je právní úprava dotčená ve věci v původním řízení, která přiznání podpory na vzdělávání pro studium v jiném členském státě podmiňuje v zásadě jedinou podmínkou, kterou je založení trvalého bydliště ve smyslu této právní úpravy v tuzemsku, a která v případě, kdy je žadatel tuzemským státním příslušníkem, který nemá své trvalé bydliště v tuzemsku, stanoví podporu na vzdělávání v zahraničí jen pro vzdělávání ve státě bydliště žadatele nebo ve státě, který s tímto státem sousedí, a to pouze tehdy, pokud to odůvodňují zvláštní okolnosti.

18 Nejprve je třeba připomenout, že A. I. Thiele Meneses jakožto německý státní příslušník má na základě čl. 20 odst. 1 SFEU status unijního občana, a může se tedy případně i vůči svému členskému státu původu dovolávat práv, která s tímto statusem souvisejí (viz rozsudky ze dne 26. října 2006, Tas-Hagen a Tas, C-192/05, Sb. rozh. s. I-10451, bod 19; ze dne 23. října 2007, Morgan a Bucher, C-11/06 a C-12/06, Sb. rozh. s. I-9161, bod 22, jakož i ze dne 18. července 2013, Prinz a Seeberger, C-523/11 a C-585/11, bod 23 a citovaná judikatura).

19 Soudní dvůr opakovaně rozhodl, že status občana Unie je předurčen být základním statusem státních příslušníků členských států, aby těm z nich, kteří se nacházejí ve stejné situaci, bylo umožněno požívat v rámci věcné působnosti Smlouvy stejného právního zacházení bez ohledu na jejich státní příslušnost, aniž by byly dotčeny výjimky, které jsou v tomto ohledu výslovně stanoveny (rozsudky ze dne 11. července 2002, D’Hoop, C-224/98, Recueil, s. I-6191, bod 28; ze dne 21. února 2013, N., C-46/12, bod 27, jakož i výše uvedený rozsudek Prinz a Seeberger, bod 24 a citovaná judikatura).

20 Mezi situace, které spadají do působnosti unijního práva, patří ty, které se týkají výkonu základních svobod zaručených Smlouvou, zejména situace, která souvisí se svobodou pohybu a pobytu na území členských států, jak byla přiznána článkem 21 SFEU (výše uvedené rozsudky Morgan a Bucher, bod 23, jakož i Prinz a Seeberger, bod 25 a citovaná judikatura).

21 V tomto ohledu je třeba upřesnit, že členské státy sice mají podle čl. 165 odst. 1 SFEU pravomoc, pokud jde o obsah výuky a organizaci svých vzdělávacích systémů, avšak při výkonu této pravomoci musí dodržovat unijní právo, a zejména ustanovení Smlouvy týkající se svobody volného pohybu a pobytu na území členských států, kterou čl. 21 odst. 1 SFEU přiznává všem občanům Unie (viz výše uvedené rozsudky Morgan a Bucher, bod 24, jakož i Prinz a Seeberger, bod 26 a citovaná judikatura).

22 Dále je třeba poukázat na to, že vnitrostátní právní úprava, která znevýhodňuje některé státní příslušníky pouze proto, že využili své svobody pohybu a pobytu v jiném členském státě, představuje omezení svobod, které čl. 21 odst. 1 SFEU přiznává každému občanu Unie (rozsudek ze dne 18. července 2006, De Cuyper, C-406/04, Sb. rozh. s. I-6947, bod 39, jakož i výše uvedené rozsudky Morgan a Bucher, bod 25, a Prinz a Seeberger, bod 27).

23 Možnosti, které Smlouva nabízí v oblasti svobody pohybu občanů Unie, by totiž nemohly mít plný účinek, pokud by státního příslušníka členského státu mohly od jejich využití odradit překážky jeho pobytu v jiném členském státě z důvodu právní úpravy jeho státu původu, která jej penalizuje jen proto, že těchto možností využil (výše uvedené rozsudky D'Hoop, bod 31; rozsudek ze dne 29. dubna 2004, Pusa, C-224/02, Recueil, s. I-5763, bod 19; Morgan a Bucher, bod 26, jakož i Prinz a Seeberger, bod 28).

24 To je obzvláště důležité v oblasti vzdělávání s ohledem na cíle stanovené v čl. 6 písm. e) SFEU a v čl. 165 odst. 2 druhé odrážce SFEU, zejména na podporu mobility studentů a učitelů (viz výše uvedený rozsudek D'Hoop, bod 32; rozsudek ze dne 7. července 2005, Komise v. Rakousko, C-147/03, Sb. rozh. s. I-5969, bod 44; výše uvedené rozsudky Morgan a Bucher, bod 27, jakož i Prinz a Seeberger, bod 29).

25 V této souvislosti je třeba připomenout, že unijní právo členským státům neukládá povinnost vytvořit systém podpory na vzdělávání pro studium v jiném členském státě. Nicméně pokud členský stát vytvoří systém podpor na vzdělávání, který studentům umožňuje získat takovouto podporu, musí dbát na to, aby podmínky přiznání této podpory nevytvářely neodůvodněné omezení uvedeného práva pohybu a pobytu na území členských států (v tomto smyslu viz výše uvedené rozsudky Morgan a Bucher, bod 28, jakož i Prinz a Seeberger, bod 30).

26 V projednávaném případě je nesporné, že žalobce v původním řízení zahájil své studium práva v Německu a po jednom semestru změnil univerzitu, aby ve studiu pokračoval v Nizozemsku, přičemž si po celou tuto dobu zachoval trvalé bydliště ve smyslu BAföG v Turecku. Ze spisu rovněž vyplývá, že uvedený žalobce nechtěl studovat ani v Turecku, ani ve státě, který s ním sousedí, a že podle posouzení provedeného Region Hannover osobní okolnosti neodůvodňovaly přiznání podpory na vzdělávání v zahraničí.

27 Je přitom nutné konstatovat, že taková podmínka trvalého bydliště, jaká je stanovena v § 5 odst. 2 BAföG, i když se uplatní bez rozdílu jak na německé státní příslušníky, tak na ostatní občany Unie, představuje omezení práva na volný pohyb a pobyt, které je přiznáno všem občanům Unie na základě článku 21 SFEU (v tomto smyslu výše uvedený rozsudek Prinz a Seeberger, bod 31). Existence takového omezení není ovlivněna skutečností, že právní úprava dotčená v původním řízení stanoví v § 6 BAföG pro tuzemské státní příslušníky možnost výjimky z této podmínky za přesně stanovených zvláštních okolností, jež těmto státním příslušníkům nezaručují, že svého práva na volný pohyb a pobyt budou moci v plném rozsahu využít.

28 Takováto právní úprava tedy může státní příslušníky Unie s přihlédnutím k dopadu, který může výkon svobody volného pohybu a pobytu v jiném členském státě mít na nárok na podporu na vzdělávání, odradit od toho, aby této svobody využili (výše uvedený rozsudek Prinz a Seeberger, bod 32).

29 Omezení vyplývající z právní úpravy dotčené v původním řízení může být s ohledem na unijní právo odůvodněno pouze tehdy, pokud se zakládá na objektivních důvodech obecného zájmu, které jsou nezávislé na státní příslušnosti dotyčných osob, a je přiměřené cíli legitimně sledovanému vnitrostátním právem (viz výše uvedené rozsudky De Cuyper, bod 40; Morgan a Bucher, bod 33, jakož i Prinz a Seeberger, bod 33). Z judikatury Soudního dvora vyplývá, že opatření je přiměřené, pokud je způsobilé zajistit uskutečnění sledovaného cíle a přitom nepřekračuje meze toho, co je k jeho dosažení nezbytné (výše uvedené rozsudky De Cuyper, bod 42; Morgan a Bucher, bod 33, jakož i Prinz a Seeberger, bod 33).

30 Argumenty předložené Soudnímu dvoru, které mají odůvodňovat omezení uvedené v bodě 27 tohoto rozsudku, je třeba posoudit ve světle požadavků judikatury připomenuté v předchozím bodě.

31 Podle německé vlády, pokud existuje omezení svobod volného pohybu a pobytu, jsou ustanovení BAföG odůvodněna objektivními důvody obecného zájmu. V této souvislosti se německý státní příslušník nezávisle na skutečnosti, zda bydlí v Německu či v zahraničí, nejprve odkazuje, pokud jde o podporu na vzdělávání podle BAföG, na studium v tuzemsku. Podle této vlády tak vnitrostátní právní úprava umožňuje financovat studium mimo Spolkovou republiku Německo jen výjimečně v případě, kdy studium v tomto členském státě nelze rozumně očekávat, a jen ve státě bydliště žadatele, nebo ve státě, který s tímto státem sousedí. Výjimka stanovená v § 6 BAföG má tedy jen omezený rozsah a jejím účelem není vytvořit obecný režim financování studia německých státních příslušníků, kteří mají své trvalé bydliště v zahraničí. Německá vláda kromě toho připomíná, že kritérium vazby na území tuzemska vždy zůstává základní podmínkou pro přiznání podpory na vzdělávání podle BAföG.

32 Německá vláda tedy tvrdí, že vnitrostátní právní úprava může být odůvodněna vzhledem ke třem cílům: cíli zajistit minimální úroveň integrace mezi žadatelem o podporu a poskytujícím státem, hospodářskému cíli zabránit přílišné zátěži a zachovat vnitrostátní systém podpor na vzdělávání i pro zahraniční studium, jakož i vzhledem k cíli podpory přeshraniční mobility studentů.

33 Tato vláda zaprvé tvrdí, že cílem normativního rámce BAföG je zajistit minimální úroveň integrace mezi žadatelem o podporu a poskytujícím státem.

34 V tomto ohledu je třeba konstatovat, že jak integrace studentů, tak vůle ověřit existenci určité vazby mezi společností dotčeného členského státu a příjemcem takové dávky, která je dotčena ve věci v původním řízení, mohou představovat objektivní důvody obecného zájmu, které mohou odůvodnit to, že podmínkami přiznání takové dávky může být dotčena svoboda pohybu občanů Unie (obdobně viz výše uvedené rozsudky D'Hoop, bod 38, Tas-Hagen a Tas, bod 35, rozsudky ze dne 22. května 2008, Nerkowska, C-499/06, Sb. rozh. s. I-3993, bod 37, jakož i ze dne 1. října 2009, Gottwald, C-103/08, Sb. rozh. s. I-9117, bod 32).

35 Soudní dvůr uznal, že může být legitimní, aby členský stát za účelem vyhnutí se tomu, že se poskytování podpory směřující k pokrytí životních nákladů studentů pocházejících z jiných členských států stane nepřiměřenou zátěží, která by mohla mít důsledky pro celkovou úroveň podpory poskytované tímto státem, poskytoval takovou podporu pouze studentům, kteří prokázali určitý stupeň integrace do společnosti tohoto státu a že – existuje-li riziko takovéto nepřiměřené zátěže – je v zásadě možné uplatnit podobné úvahy i v souvislosti s poskytováním podpory na vzdělávání členským státem studentům, kteří si přejí studovat v jiných členských státech (rozsudek ze dne 15. března 2005, Bidar, C-209/03, Sb. rozh. s. I-2119, body 56 a 57, a výše uvedené rozsudky Morgan a Bucher, body 43 a 44, jakož i Prinz a Seeberger, bod 36).

36 Nicméně podle ustálené judikatury důkaz požadovaný členským státem za účelem uplatňování existence skutečné integrační vazby nesmí mít příliš výlučnou povahu, která by nenáležitě upřednostňovala skutečnost, která nutně neprokazuje skutečný a efektivní stupeň spojení mezi žadatelem a členským státem a vylučovala všechny ostatní reprezentativní skutečnosti (viz výše uvedený rozsudek D'Hoop, bod 39; rozsudky ze dne 21. července 2011, Stewart, C-503/09, Sb. rozh. s. I-6497, bod 95; ze dne 4. října 2012, Komise v. Rakousko, C-75/11, bod 62; ze dne 20. června 2013, Giersch a další, C-20/12, bod 76, jakož i výše uvedený rozsudek Prinz a Seeberger, bod 37).

37 Co se týče vazby příjemce dávky na společnost dotčeného členského státu, Soudní dvůr již rozhodl, že pokud jde o takovou dávku, jako je dávka dotčená ve věci v původním řízení, která není upravena unijním právem, mají členské státy široký prostor pro uvážení, co se týče stanovení kritérií hodnocení takové vazby (v tomto smyslu viz výše uvedené rozsudky Tas-Hagen a Tas, bod 36 a Gottwald, bod 34).

38 V této souvislosti již však Soudní dvůr rozhodl, že taková jediná podmínka trvalého bydliště, jako je podmínka dotčená ve věci v původním řízení, vyvolává riziko, že z poskytování dotčené podpory mohou být vyloučeni studenti, kteří navzdory skutečnosti, že neměli nepřetržitý pobyt v Německu po dobu tří let bezprostředně před zahájením studia v zahraničí, mají přesto dostatečné vazby na německou společnost. Tak tomu může být v případě, že student má státní příslušnost dotčeného členského státu a v tomto státě plnil podstatnou část své školní docházky nebo z důvodu jiných faktorů, jako jsou zejména jeho rodina, zaměstnání, jazykové znalosti nebo existence jiných sociálních nebo hospodářských vazeb (v tomto smyslu viz výše uvedený rozsudek Prinz a Seeberger, bod 38).

39 V projednávaném případě § 6 BAföG připouští v případě německých státních příslušníků, kteří mají své trvalé bydliště v zahraničí, výjimku z podmínky nepřetržitého pobytu v Německu po dobu tří let. Nicméně německá vláda ve svém vyjádření předloženém Soudnímu dvoru a na jednání uvedla, že výjimka uvedená v § 6 BAföG je vykládána restriktivně, a má výjimečnou povahu. V této souvislosti uvádí, že se § 6 BAföG, který je doplněn BAföGVwV, použije pouze v situacích, kdy není možné, aby žadatelé o podporu na vzdělávání uskutečnili své studium v Německu. BAföGVwV se vztahuje zejména na nemoc nebo postižení žadatele nebo na nemoc nebo postižení rodičů žadatele, které si vyžadují péči, jakož i na jiné důvody spojené s rovnocenností studia nebo s ekonomickou situací rodičů žadatele.

40 Je tedy zřejmé, že uplatnění těchto výjimek vůbec nezávisí na existenci vazby mezi žadatelem o podporu a německou společností. Tyto výjimky proto neumožňují uskutečnit cíl integrace uvedený německou vládou. Za těchto okolností zůstává podmínka trvalého bydliště dotčená ve věci v původním řízení příliš výlučnou a současně příliš nahodilou, neboť neoprávněně upřednostňuje skutečnost, která – pokud jde o míru integrace do společnosti členského státu v okamžiku podání žádosti – není nutně reprezentativní. Vnitrostátní právní úpravu dotčenou ve věci v původním řízení proto nelze považovat za přiměřenou uvedenému cíli integrace.

41 Předkládajícímu soudu, který je jako jediný příslušný k posouzení skutkových okolností, proto přísluší, aby přezkoumal, zda mezi A. I. Thiele Menesesem, německým státním příslušníkem narozeným v Brazílii, který v Německu nikdy nebydlel, ale školní docházku absolvoval v německých školách ve Španělsku a v Turecku, a Spolkovou republikou Německo existuje vazba.

42 Německá vláda zadruhé tvrdí, že dotčená ustanovení BAföG mají za cíl zabránit tomu, aby byl poskytující stát vystaven nepřiměřené zátěži, čímž je zajištěno zachování vnitrostátního systému podpor na vzdělávání i pro zahraniční studium. Prevence nepřiměřené zátěže a zachování vnitrostátního systému podpor na vzdělávání i pro zahraniční studium jsou podle uvedené vlády cíle obecného zájmu, které jsou způsobilé odůvodnit omezení základních svobod zakotvených v článcích 20 SFEU a 21 SFEU.

43 V této souvislosti je důležité připomenout, že rozpočtové důvody mohou být základem volby sociální politiky členského státu a ovlivňovat povahu a rozsah opatření sociální ochrany, která si přeje přijmout, nepředstavují však jako takové cíl sledovaný touto politikou (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 20. března 2003, Kutz-Bauer, C-187/00, Recueil, s. I-2741, bod 59, a ze dne 10. března 2005, Nikoloudi, C-196/02, Sb. rozh. s. I-1789, bod 53). Důvody čistě hospodářské povahy nemohou představovat naléhavé důvody obecného zájmu, které by mohly odůvodnit omezení základní svobody zaručené Smlouvou (obdobně viz rozsudky ze dne 17. března 2005, Kranemann, C-109/04, Sb. rozh. s. I-2421, bod 34 a citovaná judikatura, a ze dne 11. března 2010, Attanasio Group, C-384/08, Sb. rozh. s. I-2055, bod 55).

44 Z toho vyplývá, že čistě hospodářský cíl, na který se odvolává německá vláda, nelze považovat za naléhavý důvod obecného zájmu způsobilý objektivně odůvodnit dotčenou právní úpravu.

45 Kromě toho německá vláda na jednání rovněž tvrdila, že tento hospodářský cíl podporuje další účel, kterým je integrace, a má tedy zajistit, že podpora na vzdělávání bude přiznána pouze těm žadatelům o podporu, kteří prokázali dostatečnou vazbu na poskytující stát. Tento cíl tedy slouží dalšímu účelu nehospodářské povahy, který by mohl odůvodňovat omezení základních svobod.

46 Soudní dvůr již v bodě 40 tohoto rozsudku konstatoval, že podmínka trvalého bydliště je i přes omezené výjimky z ní v každém případě příliš obecná a současně příliš výlučná. Toto omezení práva volného pohybu a pobytu tedy nelze považovat za přiměřené sledovanému hospodářskému cíli, jak tvrdí německá vláda.

47 Zatřetí je podle německé vlády vnitrostátní právní úpravou sledován cíl podpory mobility v oblasti vzdělávání. Právní úprava dotčená ve věci v původním řízení je podle ní totiž způsobilá pobídnout studenty inklinující studovat jen v Německu k tomu, aby šli studovat do zahraničí, a tato mobilita je ku prospěchu vnitrostátního trhu práce, neboť s ohledem na trvalé bydliště v Německu dochází zpravidla k návratu do poskytujícího státu. Naopak žadatel o podporu s bydlištěm v zahraničí, který chce studovat v jiném jazyce v jiném členském státě, nemá žádnou zvláštní pobídku vrátit se na německý pracovní trh. Opatření stanovená v BAföG proto umožňují uskutečnění tohoto cíle a nepřekračují meze toho, co je k jeho dosažení nezbytné.

48 V této souvislosti již Soudní dvůr rozhodl, že cíl podpory mobility studentů je cílem obecného zájmu a je součástí činností, které článek 165 SFEU určil Unii v rámci politiky obecného vzdělávání, odborného vzdělávání, mládeže a sportu, a že mobilita v oblasti všeobecného a odborného vzdělávání je nedílnou součástí volného pohybu osob a je jedním z hlavních cílů činnosti Unie (viz rozsudek ze dne 14. června 2012, Komise v. Nizozemsko, C-542/09, bod 71).

49 V tomto kontextu může odůvodnění týkající se podpory mobility studentů představovat naléhavý důvod obecného zájmu způsobilý odůvodnit takové omezení, jako je to, o které se jedná v projednávaném případě. Jak však bylo uvedeno v bodě 29 tohoto rozsudku, právní úprava, která může omezit takovou základní svobodu zaručenou Smlouvou, jako je právo volného pohybu a pobytu občanů Unie, může být platně odůvodněna pouze tehdy, pokud je vhodná k dosažení sledovaného legitimního cíle a nejde nad rámce toho, co je nezbytné pro jeho dosažení (viz výše uvedený rozsudek Komise v. Nizozemsko, bod 73).

50 Soudní dvůr přitom již v bodě 40 tohoto rozsudku v každém případě konstatoval, že taková právní úprava, jako je právní úprava dotčená ve věci v původním řízení, má příliš obecnou a současně příliš výlučnou povahu a nemůže být považována za přiměřenou, protože upřednostňuje skutečnost, která není nutně jediným reprezentativním prvkem skutečné vazby mezi žadatelem o podporu a německou společností (v tomto smyslu viz výše uvedený rozsudek Komise v. Nizozemsko, bod 86).

51 S ohledem na výše uvedené je třeba na položenou otázku odpovědět, že články 20 SFEU a 21 SFEU musí být vykládány v tom smyslu, že brání takové právní úpravě členského státu, jako je právní úprava dotčená ve věci v původním řízení, která přiznání podpory na vzdělávání pro studium v jiném členském státě podmiňuje v zásadě jedinou podmínkou, kterou je založení trvalého bydliště ve smyslu této právní úpravy v tuzemsku, a která v případě, kdy je žadatel tuzemským státním příslušníkem, který nemá trvalé bydliště v tuzemsku, stanoví podporu na vzdělávání v zahraničí jen pro vzdělávání ve státě bydliště žadatele nebo ve státě, který s tímto státem sousedí, a to pouze tehdy, pokud to odůvodňují zvláštní okolnosti.

K nákladům řízení

52 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení vzhledem ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (třetí senát) rozhodl takto:

Články 20 SFEU a 21 SFEU musí být vykládány v tom smyslu, že brání takové právní úpravě členského státu, jako je právní úprava dotčená ve věci v původním řízení, která přiznání podpory na vzdělávání pro studium v jiném členském státě podmiňuje v zásadě jedinou podmínkou, kterou je založení trvalého bydliště ve smyslu této právní úpravy v tuzemsku, a která v případě, kdy je žadatel tuzemským státním příslušníkem, který nemá trvalé bydliště v tuzemsku, stanoví podporu na vzdělávání v zahraničí jen pro vzdělávání ve státě bydliště žadatele nebo ve státě, který s tímto státem sousedí, a to pouze tehdy, pokud to odůvodňují zvláštní okolnosti.

Podpisy.